

*УДК 657.1

Писаренко Т.М., к.е.н., доцент

Московчук А.Т., к.е.н., доцент

Луцький національний технічний університет

СТРАТЕГІЧНИЙ ОБЛІК ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ НА ПРОМИСЛОВОМУ ПІДПРИЄМСТВІ

У статті висвітлено особливості побудови прогновної моделі фінансової звітності при операціях з виробничими запасами промислового підприємства.

Ключові слова: стратегічний управлінський облік, виробничі запаси, стаття балансу, прогнозна модель балансу.

Pysarenko T., Moskovchuk A.

STRATEGIC ACCOUNTING OF MANUFACTURING INVENTORIES IN INDUSTRIAL ENTERPRISE

The need for significant resources to acquire inventories requires that they be managed.

As inventory management can be seen for a long period of time, the boundaries of management accounting are widening. In this case we are talking about strategic management inventory.

Despite the large number of publications, the issue of organizing strategic inventory accounting remains relevant.

The purpose of writing the article is to highlight the features of strategic management accounting of industrial inventory.

In the article the features of construction of the forecast model of the financial reporting at operations with production stocks of the industrial enterprise are covered.

Due to the limited financial resources of any company, analysts always have the question of determining the volume of purchase of production stocks. The purchase of inventories is determined by the need for planned production, available balances at the beginning of the planning period, and estimated balances at the end of the planning period.

Any purchase of inventories is accompanied by settlements with suppliers of those inventories. These operations should also be reflected in the forecast balance sheet model. The amount that will be transferred to suppliers will be determined by various factors: the available cash resources, the frequency of their receipt at the company, the order of payment of mandatory payments (wages, taxes, utilities, interest on loans,

---

* Писаренко Т. М., Московчук А. Т.

other). The above factors will affect the amount owed to inventory providers and therefore the forecast balance sheet model.

The article describes the sequence of analytical actions in forecasting settlements with suppliers of inventories and recommendations for forecasting individual financial statements.

Thus, simple inventory operations involve a set of interrelated purchasing, utilization, and inventory calculations.

Each of these operations influences the finite balance forecast model. From the accounting point of view, in order to build a forecast model of the balance it is necessary to enter the forecast figures for the following economic operations: purchase of production stocks; use of inventories for production needs; inventory balances at the end of the reporting period; transferring funds to suppliers.

Under these operations, the analyst will be able to form a balance sheet model and see the effect of inventory dynamics on the forecast balance sheet item. It will also be possible to form models of the forecast form 2 «Statement of financial results» and the forecast form 3 «Statement of cash flows». Actually, the forecast financial statements are an information guideline for the activity of the enterprise aimed at achieving its goal.

Key words: strategic management accounting, inventories, balance sheet item, forecast balance model.

Писаренко Т.Н., Московчук А.Т.

СТРАТЕГИЧЕСКИЙ УЧЕТ ПРОИЗВОДСТВЕННЫХ ЗАПАСОВ НА ПРОМЫШЛЕННОМ ПРЕДПРИЯТИИ

В статье освещены особенности построения прогнозной модели финансовой отчетности при операциях с производственными запасами промышленного предприятия.

Ключевые слова: стратегический управленческий учет, производственные запасы, статья баланса, прогнозная модель баланса.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями.

Виробнича діяльність будь-якого підприємства потребує виробничих запасів. Питома вага виробничих запасів є досить значною у виробничому секторі. За даними Державної служби статистики України станом на 31.12.2017 р. запаси промисловості становили 23,5% вартості оборотних активів [1].

Потреба у значних ресурсах на придбання виробничих запасів вимагає належного управління ними. Саме ці питання допомагає вирішити стратегічний управлінський облік.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми.

Питання обліку виробничих запасів висвітлені у численних працях науковців. Серед праць вітчизняних науковців можна виділити матеріали класичних навчальних посібників, у яких висвітлюються особливості первинного, аналітичного та синтетичного обліку виробничих запасів. Це відомі навчальні видання Бутинця Ф.Ф., Голова С.Ф., Кірейцева Г.Г., Кужельного М.В., Кузьмінського А.М., Лінника В.Г., Моссаковського В.Б., Пушкаря М.С., Садовської І.Б., Сопка В.В., Ткаченко Н.М. та інших.

Разом з традиційним обліком все частіше в обліковому процесі використовують елементи управлінського обліку, зокрема управлінського обліку виробничих запасів [2-7]. Оскільки управління виробничими запасами може розглядатися у тривалому часовому проміжку, то межі управлінського обліку розширюються. У цьому випадку мова йде про стратегічний управлінський облік виробничих запасів.

Не зважаючи на значну кількість публікацій, питання організації стратегічного обліку виробничих запасів залишається актуальним.

Цілі статті. Метою написання статті є висвітлення особливостей стратегічного управлінського обліку виробничих запасів на промисловому підприємстві.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Через обмеженість фінансових ресурсів будь-якого підприємства перед аналітиками завжди стоїть питання визначення обсягів закупки виробничих запасів. Закупка запасів визначається, перш за все, потребою на плановий випуск продукції, наявними залишками на початок планового періоду і прогнозними залишками на кінець планового періоду:

$$Z_i = H_i \times V_{pi} + M_{ki} - M_{pi}, \quad (1)$$

де Z_i – обсяг закупівель запасів окремого виду в натуральному вираженні;

H_i – норма витрат матеріальних запасів на одиницю продукції i -го виду;

V_{pi} – плановий обсяг виробництва продукції i -го виду;

M_{ki} – запас окремого виду запасів у натуральному вираженні на кінець періоду;

M_{pi} – запас окремого виду запасів у натуральному вираженні на початок періоду.

Вартість закупівель запасів у грошовому вираженні (Z_r) розраховують за формулою:

$$Z_r = \sum Z_i \times C_i, \quad (2)$$

де Z_r – вартість закупівель запасів у грошовому вираженні;

C_i – ціна одиниці запасу i -го виду.

Ця операція вплине на прогнозну модель балансу, змінивши статті «Запаси» і «Кредитори (постачальники)» (має місце збільшення згаданих статей).

Будь-яке придбання запасів супроводжується розрахунками з постачальниками цих запасів. Ці операції також повинні бути відображені в прогнозній моделі балансу. Сума, яка буде перерахована постачальникам буде визначатися різними чинниками: наявними грошовими ресурсами, періодичністю їх надходження на підприємство, черговістю оплати обов'язкових платежів (заробітна плата, податки, комунальні платежі, відсотки по кредитах, інші). Вказані вище фактори впливатимуть на суму заборгованості перед постачальниками матеріальних запасів, а отже й на прогнозну модель балансу.

Взагалі, слід зазначити, що прогнозна модель балансу буде реагувати на будь-які зміни умов прогнозних передбачень. Фактично зміна прогнозного балансу подібна до зміни статичного балансу, лише з тією відмінністю, що статичний баланс реагує виключно

на зміни операцій, які фактично відбулися і несуть у собі юридичне наповнення.

Для прогнозу розрахунків з постачальниками доцільно послідовно провести такі аналітичні дії (етапи).

По-перше, проаналізувати динаміку виробництва продукції за останні кілька років. Період має визначити керівник аналітичного відділу. Якщо підприємство дуже динамічно розвивається та знаходиться на етапі стрімкого зростання і конкуренція на найближчий період йому не загрожує, то можна розрахувати середній ріст обсягів виробництва, наприклад, за три роки. Ріст на наступний рік планувати у розмірі розрахованого середнього темпу зростання. При розрахунках на наступні періоди можна планувати показники за цим же принципом. При цьому щороку аналітичний відділ може коригувати річні показники з урахуванням фактичних даних звітного періоду. У той же час при розробці прогнозних показників доцільно враховувати можливості наявних виробничих потужностей забезпечити прогнозний випуск продукції. Отже все буде залежати від стратегічних завдань власників бізнесу.

На другому етапі доцільно провести оцінку фактичних витрат виробничих запасів у кожному звітному періоді за визначений аналітичний період. Цей показник динамічно змінюється залежно від обсягів виробничої програми і динаміки цін та виробничі запаси.

Наступним кроком буде аналіз залишків виробничих запасів на початок і кінець кожного звітного періоду за визначений аналітичний період. Прогнозування цих показників можна здійснювати використовуючи науково обґрунтовані норми виробничих запасів для безперебійної роботи промислового підприємства. Але можна використовувати усереднені показники залишків виробничих запасів, які зазвичай знаходилися на складах підприємства.

Після вказаних аналітичних дій приступають до встановлення обсягів закупки сировинних запасів за окремо визначений період. Розрахунки здійснюються у кількісному та вартісному вираженні. Для визначення вартісних показників щодо виробничих запасів потрібно застосовувати прогнозні ціни на сировинні запаси. Це є, зазвичай, найскладнішою частиною цих розрахунків, оскільки

передбачити ціни не так просто. Одним з варіантів прогнозування цін є їхнє коригування на прогнозний коефіцієнт інфляції. Прогнозні закупки обов'язково потрібно поділити хоча б за кварталами.

На завершення аналітик повинен визначити періодичність розрахунків за виробничі запаси у кожному році з визначеного аналітичного періоду. Цей показник безпосередньо впливатиме на показник грошових потоків. Прогнозування розрахунків за виробничі запаси можна почати з аналізу укладених договорів, у яких прописано порядок розрахунків за виробничі запаси. Також потрібно проаналізувати фактичний стан розрахунків за такі запаси, який традиційно склався на підприємстві. На основі цих даних можна спрогнозувати динаміку розрахунків у розрізі кварталів. Наприклад, взяти середній відсоток квартальних перерахувань за даними вибраного аналітичного періоду і за цими пропорціями розрахувати прогнозні розрахунки з постачальниками на основі прогнозних закупок.

Прогнозуючи розрахунки з постачальниками аналітик повинен врахувати можливість здійснення таких операцій у майбутньому. Тобто потрібно постійно враховувати наявність власних коштів на підприємстві або можливість їх залучення.

При залученні коштів потрібно враховувати їхню вартість та фінансову спроможність підприємства погасити такі залучення.

Висновки. Отже, прості операції з виробничими запасами, насправді передбачають комплекс взаємопов'язаних дій по закупівлі, використанні та розрахунках за виробничі запаси.

Кожна з цих операцій впливає на прогнозну модель кінцевого балансу.

З облікової точки зору для побудови прогнозної моделі балансу потрібно вписати прогнозні цифри для таких господарських операцій:

- закупка виробничих запасів у розрізі показників: за видами матеріальних запасів, за кількістю, за вартістю;
- використано виробничих запасів у розрізі показників: за видами матеріальних запасів, за кількістю, за вартістю;
- залишки виробничих запасів у розрізі показників: за видами матеріальних запасів, за кількістю, за вартістю;

– розрахунки з постачальниками у розрізі показників: за різними постачальниками, за кількістю, за вартістю.

За цими операціями аналітик матиме змогу сформувати модель балансу та оцінити вплив динаміки виробничих запасів на статті прогнозного балансу. Також буде можливість сформувати моделі прогнозованої форми 2 «Звіт про фінансові результати» та прогнозованої форми 3 «Звіт про рух грошових коштів». Власне прогнозна фінансова звітність є інформаційним орієнтиром для діяльності підприємства, спрямованим на досягнення поставленої мети.

1. Оборотні активи підприємств за видами економічної діяльності станом на 31 грудня 2017 року. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 25.11.2019).
2. Єфіменко В.І., Гончар М.В. Виробничі запаси підприємства як складова ресурсного потенціалу та особливості їх обліку. Вісник Хмельницького національного університету. 2011. № 6. Т. 4. URL: http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon/2011_6_4/219-222.pdf (дата звернення: 25.11.2019).
3. Лищенко О. Г., Сердюк Є. М. Управління виробничими запасами: обліково-аналітичне забезпечення. Ефективна економіка. 2018. № 11. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/11_2018/53.pdf (дата звернення: 25.11.2019).
4. Матрос О.М. Виробничі запаси підприємства в контексті управлінського обліку. Східна Європа: Економіка, бізнес та управління. Випуск 3 (08) 2017. URL: <https://chmnu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/07/Matros-O.-M..pdf> (дата звернення: 25.11.2019).
5. Осадча Г.Г., Щербатюк І.С. Методологічні підходи управління виробничими запасами. Бухгалтерський облік, аналіз та аудит. Випуск 19. 2018. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2018/19_2018_ukr/89.pdf (дата звернення: 25.11.2019).
6. Сначов М. П., Абакумова Ю. С. Нормування виробничих запасів у структурних підрозділах залізниці. Збірник наукових праць Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна «Проблеми економіки транспорту». 2012. Вип. 4. URL: <http://eadnurt.diit.edu.ua/bitstream/123456789/3738/1/Snachov.pdf> (дата звернення: 25.11.2019).
7. Топоркова О.А., Савчук Л.М., Сокиринська І.Г. Управління запасами та організація їх обліку на залізничному транспорті. Економічний вісник. 2016. №3. URL: https://ev.nmu.org.ua/docs/2016/3/EV20163_100-107.pdf (дата звернення: 25.11.2019).